

ผลการตัดสินสารคดีเชิงข่าววิทยุกระจายเสียงฝึกปฏิบัติ รางวัล ‘สายฟ้าน้อย’ ประจำปีการศึกษา ๒๕๔๙

ปีการศึกษา ๒๕๔๙ มีนิสิตนักศึกษาจาก ๑๒ สถาบัน ส่งสารคดีเชิงข่าววิทยุกระจายเสียงฝึกปฏิบัติเข้าประกวด ๔๕ เรื่อง ผ่านการพิจารณา ๗ เรื่อง ทั้งนี้ ไม่เรื่องใดได้รับรางวัลดีเด่น คณะกรรมการจึงมีมติให้เพิ่มรางวัลชมเชย รวมเป็น ๔ รางวัล โดยมีเรื่องที่คุณกรรมการตัดสินให้ได้รับรางวัลชมเชย ดังนี้

‘ไนท์ซาฟารี ชีวิตไร้ทางเลือก’ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

โดยทีม MEGA PROJECT จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เรื่องย่อ นำเสนอความเห็นเกี่ยวกับการเปิดไนท์ ซาฟารีในจังหวัดเชียงใหม่ซึ่งเป็นจังหวัดที่มุ่งเป้าหมายให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว ท่ามกลางกระแสวิพากษ์วิจารณ์เรื่องความเหมาะสม และวิธีการนำสัตว์มาอยู่ในสถานที่จัดไว้ให้มีชีวิตในธรรมชาติจริงโดยเฉพาะเมื่อมีข่าวสัตว์ตายเกิดขึ้น สะท้อนความขัดแย้งในสังคมที่เกิดจากการพัฒนาที่มุ่งเน้นผลประโยชน์เชิงธุรกิจ

ข้อสังเกตและเสนอแนะจากคณะกรรมการ

๑. การเลือกประเด็นอิงกับสถานการณ์ข่าวที่เกิดขึ้น และกำลังอยู่ในความสนใจของสังคม โดยนำเสนอข้อมูลที่เป็นความขัดแย้งสองฝ่าย แต่ไม่ได้นำเสนอข้อสรุปหรือทางออกของปัญหาที่เกิดขึ้นจากผู้ที่เกี่ยวข้อง เนื้อหาจึงไม่มีข้อมูลใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ฟัง กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ไม่มีความก้าวหน้าในการนำเสนอจากประเด็นที่ตกเป็นข่าวไปแล้ว

๒. กลวิธีสรุปท้ายในลักษณะสั่งสอนผู้ฟังก็ทำให้คุณค่าของเรื่องลดลง ผู้นำเสนอไม่ควรสรุปเป็นความเห็นของตนเอง ควรให้ข้อมูลแก่ผู้ฟังในแง่มุมต่างๆ อย่างครบถ้วนมากเพียงพอ เพื่อให้ผู้ฟังตัดสินใจเองจะเหมาะสมกว่า

๓. แนวคิดเนื้อหาในภาพรวม ฟังได้ว่า ผู้ผลิตได้ตั้งธงความคิดในลักษณะที่ไม่เห็นด้วยต่อการมี Night Safari ไว้ก่อนแล้ว ดังนั้น การวางเนื้อหาและข้อมูลจึงสนับสนุนฝ่ายที่คัดค้าน โดยเฉพาะการนำบทกลอนซึ่งใช้ถ้อยคำรุนแรงมาเป็นตัวเปิดเรื่อง จึงส่งผลให้ความน่าเชื่อถือของชิ้นงานลดลง โดยเฉพาะความสมดุลของข่าวรวมทั้งการเปิดโอกาสให้ฝ่ายที่สนับสนุนยังไม่มากพอ

๔. แม้มีข้อมูลที่ตีเพิ่มเติมเพื่อสนับสนุนเนื้อหา แต่ก็ขาดข้อมูลในเชิงข้อเท็จจริงที่จะช่วยเสริมเรื่องราว เช่น เปิดไนท์ซาฟารีแห่งนี้มานานเท่าใด รายละเอียดของสถานที่หรือข้อมูลเชิงลึกอื่น ๆ ที่จำเป็น

๕. รูปแบบการนำเสนอทำได้น่าสนใจ มีความคิดสร้างสรรค์ในการใช้เสียงประกอบที่เข้ากับเรื่องราว แต่การจัดวางหรือลำดับตำแหน่งของเสียงยังไม่ดีเท่าที่ควร หากเปิดเรื่องด้วยเสียงเชิญชวนของมัคคุเทศก์แทนการอ่านกลอนจะทำให้เรื่องน่าสนใจมากกว่านี้ หรือถามความเห็นนักท่องเที่ยวด้วยเทคนิค vox pop จะทำให้รู้ข้อมูลในด้านอื่น

เพิ่มเติม การใช้เพลงประกอบข่าวหรือสารคดีเชิงข่าวไม่จำเป็น เพราะหลาย ๆ กรณี แทนที่จะเสริมเรื่อง กลับบั่นทอนคุณค่าของเรื่องเนื่องจากไม่สอดคล้องกลมกลืนกับเนื้อหา ความจำเป็นในการใช้เพลงประกอบข่าวและสารคดีเชิงข่าวจึงมีความจำเป็นน้อยกว่าเสียงเหตุการณ์จริง หรือเสียงประกอบจากในพื้นที่จริง

๖. มีความพยายามหาแหล่งข่าวได้หลากหลาย แต่ปรากฏว่า การอ้างแหล่งข้อมูลบางคนไม่ชัดเจนว่าเกี่ยวข้องกับเรื่องอย่างไร และข้อมูลนั้น ๆ น่าเชื่อถือมากน้อยแค่ไหน ดังนั้น ในการเลือกแหล่งข้อมูล นอกจากระบุชื่อแล้ว ควรบอกตำแหน่งหรือความเกี่ยวข้องพันกับเนื้อเรื่องด้วย และต้องเลือกผู้ที่เชื่อได้ว่ามีความรู้จริงในเรื่องดังกล่าว ไม่ใช่รู้เพราะฟังจากคนอื่น หรือได้รับการบอกเล่ามาอีกทอดหนึ่ง

๗. ควรให้ความสำคัญกับการใช้อุปกรณ์สัมภาษณ์นอกสถานที่ เพราะส่งผลต่อคุณภาพของเสียงที่บันทึกมาใช้ หากเสียงไม่ชัดก็ทำให้ความน่าฟังลดลง

‘แรงงานไร้ราก’ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

โดยทีม พิราบเชิงคอย จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เรื่องย่อ สะท้อนปัญหาแรงงานต่างด้าวในเขตพื้นที่ตามแนวตะเข็บชายแดนไทย ที่นับวันจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้คนไทยส่วนใหญ่มองว่าแรงงานต่างด้าวเหล่านี้สร้างปัญหาให้แก่สังคมจึงส่งผลให้คนไทยไม่เต็มใจต้อนรับ หลายฝ่ายจึงเห็นว่าทางออกของปัญหาแรงงานต่างด้าวนั้นควรจะมีการขึ้นทะเบียนบุคคลและควบคุมให้อยู่ในพื้นที่ซึ่งจะเป็นแนวทางการลดปัญหาแรงงานต่างด้าวได้ในระดับหนึ่ง

ข้อสังเกตและเสนอแนะจากคณะกรรมการตัดสิน

๑. นักศึกษาเลือกประเด็นที่เป็นปัญหาสังคมซึ่งเกิดขึ้นจริงและยังไม่ได้รับการแก้ไข แต่ปัญหาเกี่ยวกับแรงงานก็ยังมีมิติอื่น ๆ ที่หลากหลายและไม่น่ามองข้าม อาทิ ทำไมต้องใช้แรงงานต่างชาติ หรือผลกระทบจากการใช้แรงงานต่างชาติ เป็นต้น

๒. มีความพยายามหาข้อมูลสนับสนุนจากการสัมภาษณ์แหล่งข่าวที่เกี่ยวข้อง และตัวของผู้ใช้แรงงานที่ได้รับผลกระทบจริง แต่ยังมีจำนวนแหล่งข้อมูลน้อยเกินไป และขาดความเห็นจากฝ่ายอื่นๆ เช่น นายจ้าง หรือคนไทยอื่นๆ ที่ไม่ใช่แรงงานต่างด้าวคิดหรือมองประเด็นนี้อย่างไร

๓. การใช้ตัวเลข สถิติ หรือข้อมูลพื้นฐานประกอบ ผู้ประกาศหรือนักข่าวสามารถพูดแทนแหล่งข่าวได้ หรือข้อมูลทางเทคนิคเฉพาะอื่น ๆ ซึ่งเข้าใจยาก รับรู้กันเฉพาะกลุ่ม กลับกลายเป็นข้ออ่อน เพราะยังมีคนอีกมากไม่เข้าใจ เช่น ‘นักวิชาการ ๗ ว’ หมายถึงข้าราชการตำแหน่งอะไร ระดับไหน เป็นต้น

๔. การใช้ข้อมูลใดๆ ก็ตาม ควรเป็นข้อมูลที่เสริมความน่าเชื่อถือและเพิ่มคุณค่าของเรื่อง ไม่เช่นนั้นก็ไม่ต้องใช้ ที่สำคัญงานชิ้นนี้ยังขาดข้อเท็จจริงที่เป็นความรู้ที่น่าสนใจ เช่น เมืองไทย มีการให้จดทะเบียนแรงงานต่างด้าวมากน้อยแค่ไหน ค่าแรงของแรงงานต่างด้าวเปรียบเทียบกับค่าแรงคนไทยต่างกันอย่างไร รายละเอียดข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งข่าว เช่น ทำงานอะไร อย่างไร สามารถเล่าให้เห็นภาพโดยสรุปได้ เป็นต้น

๕. คุณภาพการบันทึกเสียงสัมภาษณ์ไม่ชัดเจน ยิ่งแหล่งข่าวพูดไทยไม่ชัดก็กลายเป็นปัญหาใหญ่ของคนฟัง ทำให้ไม่รู้เรื่อง แม้จะพยายามแปลเนื้อหาและพากย์ไทยทับ แต่เทคนิคการผลิตไม่เนียน เชื่อมต่อไม่สมบูรณ์ ผู้ฟังจึงสับสน

๖. การเขียนบท ควรสรุปเนื้อหาที่แหล่งข่าวพูดสั้น ๆ ก่อนปล่อยเสียงแหล่งข่าวหรือเขียนบทเชื่อมร้อยให้กลมกลืนกับเสียงประกอบ หลีกเลี่ยงการใช้คำ ‘แหล่งข่าว.กล่าวว่า’ แล้วปล่อยเสียงทันที เพราะหากเสียงแหล่งข่าวไม่ชัดก็จะเป็นปัญหาฟังไม่รู้เรื่อง ทำให้ภาพรวมของรายการลดความน่าฟังลงไปอย่างมาก

ฟุตบอล พนัน เดิมพันชีวิต

โดยทีม RSU NEWS จาก มหาวิทยาลัยรังสิต

เรื่องย่อ บอกเล่าเรื่องราวและปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มนักศึกษาไม่เว้นแม้แต่นักศึกษาหญิง อันเป็นผลพวงจากการพนันฟุตบอล ต้องมีหนี้สินและถูกติดตามทวงหนี้ ปัญหาจึงไปตกเป็นภาระกับผู้ปกครอง และปัญหาเหล่านี้ก็ยังไม่สามารถแก้ไขให้ลุล่วงไปได้แม้ว่าการกวัดขັນจับกุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจจะมีอยู่เกือบทุกวัน แต่ไม่นานนักโต๊ะบอลเหล่านั้นก็เปิดใหม่อีก โทษของผู้ที่ถูกจับกุมก็เป็นเพียงรอลงอาญาประมาณ 2 ปีเท่านั้น

ข้อสังเกตและเสนอแนะจากคณะกรรมการตัดสิน

๑. การเลือกประเด็นและเรื่องราวน่าสนใจ มีการเปิดเผยข้อมูลซึ่งยังไม่เป็นที่รับรู้โดยทั่วไปเช่น ได้ทราบว่าการกลุ่มผู้เล่นการพนันฟุตบอลมีนักศึกษาหญิงด้วย แต่กลวิธีนำเสนอยังไม่เชื่อมโยงกับสถานการณ์ข่าวมากเท่าที่ควร เห็นแต่ปรากฏการณ์ภาพรวมกว้าง ๆ เนื่องจากวัตถุประสงค์ของการเสนองานต้องการชี้ให้เห็นผลเสียของการพนันฟุตบอล หากนำข่าวที่ลงเรื่องคนถูกข่ม ถูกทำร้าย หรือได้รับผลกระทบจากการพนันฟุตบอล มาเป็นตัวเปิดเรื่อง หรืออาจเลือกนำเสนอชีวิตของใครสักคนที่ตกอยู่ในวังวนของปัญหา เจอผลร้ายจากการพนันฟุตบอลก็ทำให้มีความน่าสนใจมากขึ้น แต่ทั้งหมด ต้องเป็นข้อมูลที่เกิดขึ้นจริง มิใช่การสร้างหรือจำลองเหตุการณ์ขึ้น อันเป็นเรื่องขัดต่อจริยธรรมและจรรยาบรรณทางวิชาชีพ ซึ่งเป็นเรื่องไม่สมควรอย่างยิ่ง

๒. แหล่งข้อมูลหลากหลาย แต่เลือกเสียงสัมภาษณ์บางช่วงยาวเกินไป สามารถตัดเฉพาะคำสำคัญ ทำให้กระชับมากกว่านี้ได้ การใช้ vox pop ก็ทำให้สั้นลงได้เช่นกัน นอกจากนี้ ในการสัมภาษณ์ ควรตั้งคำถามเชิงท้าทายเพื่อให้ได้คำตอบที่มีเนื้อหาสาระมากกว่าความคิดเห็น เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อผู้ฟัง

๓. การเรียบเรียงและลำดับเรื่องใช้ได้ มีความคิดสร้างสรรค์ในการเลือกใช้เสียงประกอบช่วงแรก แต่สรุปตอนท้ายกลับเข้าข่ายการพรรณนาที่มากกว่า ซึ่งไม่เข้ากับเรื่อง และมีลักษณะที่เป็นละคร (Dramatized) เกินไป

๔. การใช้ภาษาและเรียบเรียงบทควรระมัดระวังถ้อยคำที่หือหาวเกินไป เข้าใจยาก และภาษาต่างประเทศที่ไม่รู้จักแพร่หลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้คำผิดความหมาย ไม่เกี่ยวกับเรื่อง หรือไม่ชัดเจน เพราะจะทำให้ผู้ฟังไม่รู้เรื่อง เช่น กฎและกติกาศาสตสิก คำว่า ‘คลาสสิก’ ในเรื่องนี้ ไม่รู้ว่าต้องการสื่อความหมายอย่างไร หรือการใช้คำว่า ‘กลืนอายุ’ เป็นต้น

๕. การใช้น้ำเสียงของผู้สื่อข่าวและผู้ประกาศเน้นท้ายคำเกินไป ทำให้ลดความน่าฟัง

๖. ระมัดระวังการด่วนสรุป (Jump to conclusion) หรือเป็นความเห็นของผู้ผลิต หากจะตัดสินเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ต้องมีข้อมูลที่อ้างอิงได้ ไม่เช่นนั้นจะมีคำถามเรื่องความน่าเชื่อถือของชุดข้อมูลดังกล่าว เช่น ในเนื้อหาบอกว่านักศึกษาเป็นกลุ่มที่เล่นการพนันฟุตบอลมากที่สุด จำนวนมากที่สุดนี้เปรียบเทียบกับข้อมูลจากคนกลุ่มใด หรือแหล่งใด ไม่มีหลักฐานสนับสนุนที่ชัดเจน

‘พฤติกรรมการใช้ยาคุมกำเนิดของนักเรียน นักศึกษา’

โดย ทีม ลิปดา จากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

เรื่องย่อ การใช้ยาคุมกำเนิดของนักเรียน นักศึกษาแพร่หลายและขยายกลุ่มตัวเพิ่มขึ้น แม้ว่าผลกระทบที่เกิดจากการใช้ยาคุมมีอยู่หลายแบบ แต่การใช้ยาคุมนั้นก็ยังเป็นที่ยอมรับของหมู่นักเรียน นักศึกษา เพื่อป้องกันการตั้งครรภ์กับการใช้ชีวิตคู่และการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน

ข้อสังเกตจากคณะกรรมการตัดสิน

๑. การเลือกเรื่องทำได้ชัดเจน เสนอเนื้อหาได้ตรงประเด็น แรง และดำเนินเรื่องไม่สับสน แต่ข้อมูลยังไม่ครอบคลุม ไม่อธิบายว่าใช้ยาคุมแพร่หลายเพราะอะไร ประการสำคัญ การสื่อความในภาพรวม เนื้อหายังไม่ลุ่มลึก และอาจเกิดความเข้าใจผิด เพราะการป้องกันการตั้งครรภ์ด้วยวิธีกินยาคุมกำเนิด ยังไม่ใช่หนทางแก้ปัญหาที่แท้จริง ยังมีวิธีป้องกันที่สำคัญกว่า คือการใช้ถุงยางอนามัย และการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องก่อนจะมีเพศสัมพันธ์

๒. มีแหล่งข่าวหลายคน แต่การอ้างแหล่งข้อมูลน้อยไป ยังไม่รอบด้าน เช่น อาจถามเภสัชกรเพิ่มเติมอีก บางคนหรือถามผู้รู้ในมิติด้านวัฒนธรรมเกี่ยวกับค่านิยมหรือจารีตในสังคมไทย การยอมรับ หรือความเหมาะสมในการใช้ยาคุมกำเนิด หรือคนไม่เห็นด้วยกับการใช้ยา เลยกลายเป็นการมองว่าใช้แล้วเป็นเรื่องธรรมดา (ซึ่งอาจไม่ใช่เรื่องปกติในความเชื่อเดิมของสังคมไทย)

๓. ควรจะมีแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ในเรื่องมีแต่ความเห็นของนักศึกษาหญิง ควรถามความเห็นจากนักศึกษาชายด้วย นอกจากนี้ การตั้งคำถามแหล่งข่าวก็มีความสำคัญเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์และเกี่ยวกับเรื่องจริง ๆ เช่น แพทย์ เพื่อขอให้อธิบายผลข้างเคียงของการใช้ยามากกว่าการให้ข้อมูลพื้นฐาน

๔. ด้านเทคนิคการผลิต เนื่องจากวิทยุเป็นการนำเสนอด้วยเสียงให้นำเสนอใจ ดังนั้น ควรเลือกจัดวางตำแหน่งแหล่งข้อมูลกับเสียงผู้ประกาศให้มีน้ำเสียงที่แตกต่างกันเพื่อป้องกันผู้ฟังสับสน แยกไม่ออกกว่าเป็นเสียงของใครกันแน่ ประการสำคัญ การออกเสียงภาษาไทยของผู้ประกาศ คำควบกล้ำและอักษรต้องชัดเจน

ข้อสังเกตเพิ่มเติมในภาพรวม

๑. เป็นที่น่ายินดี ที่นักศึกษาจากสถาบันต่าง ๆ ให้ความสนใจ ส่งผลงานฝึกปฏิบัติเข้าประกวดมากขึ้นกว่าปีที่แล้วหลายเท่าตัว อย่างไรก็ตาม แนวทางการคัดเลือกประเด็นยังมีลักษณะซ้ำ ๆ กัน คือ ปัญหาสังคม แม้หลายเรื่องจะใกล้ตัวนักศึกษาและน่าสนใจ แต่ก็มีเรื่องราวในมิติอื่น ๆ อีกมาก มีคุณค่า และมีความน่าสนใจไม่แพ้กัน เช่น ประเด็นทางการเมืองท้องถิ่น เศรษฐกิจชุมชน สังคมของนักศึกษา หรือแม้แต่เหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อผู้คนในท้องถิ่น โดยควรเลือกรายการที่ใกล้ตัว เช่น สถานการณ์น้ำท่วมเมืองเชียงใหม่กระทบกับคนเชียงใหม่อย่างมาก ปรากฏว่า ปีนี้ กลับไม่มีผู้ส่งเรื่องในลักษณะนี้เข้ามาประกวด จึงหวังว่าในปีต่อ ๆ ไป จะมีผลงานที่มองในประเด็นที่หลากหลายมากขึ้น

๒. ประเด็นเทคนิคการผลิต เนื่องจากวิทยุเป็นสื่อเสียง ดังนั้น ผู้ผลิตควรใส่ใจและให้ความสำคัญกับความคมชัดของเสียงที่ใช้ในเรื่องอย่างมาก ทั้งผู้ประกาศ เสียงแหล่งข่าว และเสียงประกอบต่าง ๆ ที่จะใช้สื่อความ เช่น เสียงบรรยายภาคความจ้อแจของตลาดที่มีผู้คนจับจ่ายซื้อของ เสียงยวดยานพาหนะ ไม่จำเป็นว่าจะต้องได้ยินเสียง

คนพูดคุยชัดเป็นคำ ๆ หรือแยกได้อย่างชัดเจนว่าเป็นเสียงอะไร หรืออยู่ในตลาดไหน แต่ต้องทำให้ผู้ฟังเข้าใจ และรู้ได้ทันทีเมื่อได้ยินเสียงว่าอยู่ในตลาด รู้สึกได้ถึงความคิดคึกคักของคนที่ได้เดินไปมาขวักไขว่ มีบรรยากาศของการซื้อขายของเป็นต้น นำเสียดายที่ผลงานหลายชิ้นละเลยการให้ความสำคัญกับเสียงประกอบ ไม่มีการสัมภาษณ์เพิ่มเติม มีเพียงการบรรยายล้วน ๆ หรือผลิตรายการในรูปแบบการถามตอบ จึงขาดเสน่ห์ของวิทยุไปโดยสิ้นเชิง

๓. สิ่งที่ต้องให้ความสำคัญอย่างมากในลำดับถัดมา คือการออกเสียงภาษาไทยของผู้บรรยาย หรือผู้ประกาศ คำควบกล้ำ อักษร ร ล เนื่องจากวิทยุฟังเพียงครั้งเดียวแล้วเลยผ่านไปในเวลาอันสั้น ไม่สามารถทวนย้อนความได้ ดังนั้น จึงต้องออกเสียงอย่างเต็มปากเต็มคำ จะฉาน และควรมีน้ำเสียงที่ชวนฟัง มีอารมณ์ความรู้สึกมีชีวิตชีวา เรื่องที่สนุกก็ควรเล่าเรื่องจริงจิง น้ำเสียงก็ควรหนักแน่น เรื่องที่เศร้า หดหู่ น้ำเสียงก็ควรสอดคล้องกับเนื้อหา แต่มีใช้เสแสร้งหรือใส่อารมณ์มากเกินไปจนเกินพอดี ควรเป็นการเล่าเรื่อง มีใช้การอ่านให้ฟัง ส่วนการเขียนบทก็ต้องใช้ภาษาสั้น เข้าใจง่าย กระชับ สื่อความหมายได้ชัดเจน และควรหลีกเลี่ยงคำย่อ คำศัพท์เฉพาะ ที่คนโดยทั่วไปไม่เข้าใจ หากจำเป็นต้องใช้ก็ต้องมีการอธิบายความหมายโดยสรุปให้ผู้ฟังทราบด้วย

๔. ประเด็นจริยธรรม พบงานฝึกปฏิบัติหลายชิ้นขาดความระมัดระวังในเรื่องนี้ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งต่อวิชาชีพ

(๑) หลักการสำคัญคือ ต้องปกป้องดูแลแหล่งข่าวผู้ให้ข้อมูล โดยเฉพาะเด็ก เยาวชน สตรีและผู้ด้อยโอกาสในสังคม เช่น การเสนอข้อมูลเด็กที่ได้รับ ‘ไวรัสภูมิคุ้มกันเสื่อมในคน’ (Human Immunodeficiency Virus: HIV) แม้จะระบุนามสมมุติ แต่กลับบอกชื่อบิดา มารดา ญาติ หรือข้อมูลอื่นที่สามารถเชื่อมโยงถึงตัวเด็กได้

(๒) หรือกรณีผลงานหลายชิ้น ผู้ผลิตอาจมีข้อมูลจริง แต่กลับเลือกนำเสนอโดยจำลองเหตุการณ์ หรือสมมติสถานการณ์ ให้คนมาพูด/แสดงแทนแหล่งข้อมูลจริง เท่ากับเป็นการสร้างเรื่องขึ้นมา แม้จะมีพื้นฐานของข้อมูลอยู่ก็ตาม แต่ไม่สามารถยอมรับได้ในการนำเสนองานข่าว หรือสารคดีเชิงข่าว เพราะหัวใจสำคัญของข่าวคือต้องเสนอข้อมูลที่เป็นความจริงเท่านั้น และหากจะมีความคิดเห็น ก็ต้องเป็นความเห็นของแหล่งข้อมูล มิใช่ความเห็นของนักข่าว ผู้สื่อข่าวมีหน้าที่หาข้อมูลที่เป็นความจริงให้มากที่สุด รอบด้าน หลากหลาย เพื่อเสนอให้ผู้ฟังรับรู้ และเลือกตัดสินใจเอง ผู้สื่อข่าว ไม่มีหน้าที่ไปสรุปแทนหรือสอนคนฟัง

๕. ความถูกต้องของข้อมูลก็สำคัญ ผลงานหลายชิ้นผิดพลาดในเรื่อง ชื่อ ยศ ตำแหน่ง แม้จะเป็นจุดเล็กน้อย แต่ก็ส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของเรื่อง ดังนั้น ควรตรวจสอบข้อมูลให้ถี่ถ้วนก่อนออกอากาศ ฟังระลึกว่าเมื่อใช้แหล่งข้อมูลใด ต้องอ้างอิงที่มา ตำแหน่ง และเชื่อมโยงให้ได้ว่าเกี่ยวข้องกับเรื่องอย่างไร